

Innehåll

SAMMANFATTNING	3
1 Bakgrund	4
1.1 Konvention om avskaffande av all slags diskri- minering av kvinnor.....	4
1.2 Individuellt klagomålsförfarande.....	5
2 Tillägsprotokollet till kvinnodiskrimineringskonventionen	7
2.1 Nuvarande ordning.....	7
2.2 Tillägsprotokollets innehåll	8
3 Frågan om ratifikation av tillägsprotokollet	13
Bilaga Fakultativt protokoll till konventionen om avskaf- fande av all slags diskriminering av kvinnor.....	15

SAMMANFATTNING

I denna promemoria presenteras innehållet i ett fakultativt protokoll till Förenta nationernas (FN) konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor från 1979. Protokollet antogs av FN:s generalförsamling den 6 oktober 1999.

Genom protokollet införs en möjlighet för enskilda individer eller grupper av individer att göra framställan om kränkningar av de rättigheter som nämns i konventionen till en särskild kommitté som har till uppgift att övervaka efterlevnaden av konventionen. Protokollet ger också denna kommitté en möjlighet att på eget initiativ undersöka påstådda kränkningar av de rättigheter som anges i konventionen.

I promemorian förslås att Sverige ratificerar tilläggsprotokollet.

1 Bakgrund

1.1 Konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor

Förenta Nationerna (FN) har sedan lång tid tillbaka arbetat med att förbättra kvinnornas ställning och bekämpa diskriminering av kvinnor. Detta arbete resulterade i december 1979 att FN:s generalförsamling antog konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (kvinnodiskrimineringskonventionen). Konventionen ratificerades av Sverige året därpå (prop. 1979/80:147, bet. 1979/80:AU30, rskr. 1979/80:327). Den trädde i kraft den 3 september 1981.

De rättigheter som anges i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i andra grundläggande FN-konventioner omfattar alla människor. Detta gäller oavsett ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt. Kvinnodiskrimineringskonventionen skapades som ett komplement till redan existerande konventioner och syftar till att säkerställa att kvinnors rättigheter respekteras i praktiken genom att förtydliga och förstärka förbudet mot diskriminering av kvinnor. Det genomgående temat i konventionen är diskrimineringsförbudet – kvinnor skall ha samma rättigheter och möjligheter som män.

De stater som har anslutit sig till kvinnodiskrimineringskonventionen (konventionsstaterna) åläggs genom konventionen att vidta ett antal åtgärder på flera olika samhällsområden för att avskaffa diskriminering av kvinnor i alla dess former. Ett grundläggande krav enligt konventionen är att konventionsstaterna skall införa principen om jämställdhet mellan kvinnor och män i sina rättssystem. Detta innebär bl.a. att staterna skall upphäva alla författningar som kan innebära diskriminering av kvinnor och införa lagstiftning som förbjuder sådan diskriminering. Konventionsstaterna skall vidare se till att det finns domstolar eller andra institutioner som kan säkerställa ett effektivt skydd mot diskriminering. Konventionsstaterna skall även vidta andra lämpliga åtgärder på bl.a. de politiska, sociala, ekonomiska och kulturella områdena för att säkerställa jämställdhet mellan könen.

Konventionsstaterna skall regelbundet rapportera till FN vilka åtgärder som gjorts på det nationella planet för att leva upp till konventionen. Rapporterna granskas därefter av en särskild expertkommitté.

I maj 2002 var 168 länder – närmare nio tiondelar av FN:s medlemsstater – parter till konventionen och ytterligare tre stater hade undertecknat den.

1.2 Individuellt klagomålsförfarande

I flera internationella konventioner, såsom t.ex. Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, finns klagomålsförfaranden som ger individer klagorätt. 1993 gav Världskonferensen för mänskliga rättigheter i Wien FN:s kvinnokommission i uppdrag att undersöka möjligheterna att införa en sådan individuell klagorätt även när det gäller Kvinnodiskrimineringskonventionen. Förslaget att utarbeta ett tilläggsprotokoll som ger möjlighet till individuell klagorätt stöddes även av FN:s kvinnokonferens i Peking 1995.

Dessa initiativ ledde fram till att FN:s generalförsamling den 6 oktober 1999 antog ett fakultativt tilläggsprotokoll till kvinnodiskrimineringskonventionen. Genom protokollet införs ett individuellt klagomålsförfarande som är jämförbart med klagomålsprocedurerna i enlighet med vissa andra internationella konventioner om mänskliga rättigheter.

Den 10 december 1999 öppnades tilläggsprotokollet för undertecknande. Sverige och flertalet andra EU-länder undertecknade tilläggsprotokollet samma dag. Protokollet trädde i kraft den 22 december 2000, sedan det hade ratificerats av tio stater. Den 8 maj 2002 hade 73 stater undertecknat protokollet och 34 stater hade ratificerat det.

Som framgår ovan har Sverige ratificerat FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Sverige har undertecknat, men ännu inte ratificerat, det fakultativa tilläggsprotokollet från 1999. I det följande presenteras förslag angående ratifikation av detta instrument.

2 Tilläggsprotokollet till kvinnodiskrimineringskonventionen

2.1 Nuvarande ordning

Den nu gällande ordningen för övervakning av efterlevnaden av kvinnodiskrimineringskonventionen bygger på att de stater som har anslutit sig till konventionen vart fjärde år lämnar rapporter om vilka åtgärder de vidtagit för att genomföra konventionens bestämmelser. Rapporterna, som skall innehålla en beskrivning av lagstiftning samt andra rättsliga, administrativa eller övriga åtgärder som konventionsstaterna vidtagit och de framsteg som har gjorts när det gäller att genomföra konventionens bestämmelser, granskas av kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor som tillsatts för detta ändamål.

Kommittén, som etablerades 1982, består av 23 sakkunniga ledamöter som väljs av medlemsstaterna. Ledamöterna väljs vart fjärde år. De representerar inte sitt land, utan agerar som oberoende experter. Kommittén rapporterar årligen till FN:s generalförsamling om sin verksamhet. På grundval av de rapporter som kommittén har granskat och annan information som erhållits från konventionsstaterna kan kommittén också lägga fram förslag och allmänna rekommendationer till generalförsamlingen.

2.2 Tilläggsprotokollets innehåll

Genom tilläggsprotokollet införs en möjlighet för enskilda individer eller grupper av individer att göra framställningar beträffande kränkningar av de rättigheter som nämns i kvinnodiskrimineringskonventionen till kommittén. Vidare ges kommittén en möjlighet att på eget initiativ undersöka trovärdiga uppgifter om allvarliga eller systematiska kränkningar av en stat som är bunden av protokollet (protokollsstat). Protokollet ålägger också de stater som har anslutit sig till det att skydda personer som lämnat in klagomål.

Det individuella klagomålsförfarandet skall ses som ett komplement till den regelbundna granskningen av rapporter, som även fortsättningsvis kommer att utgöra grundvalen för övervakningsproceduren. Genom tilläggsprotokollet kommer kvinnodiskrimineringskonventionen också att jämföras med flera andra internationella konventioner om mänskliga rättigheter i detta avseende.

Bakgrund och syfte

I inledningen till protokollet anges bakgrunden till och syftet med protokollet. Här hänvisas till allmänna principer om lika rättigheter för män och kvinnor samt till olika internationella instrument som förbjuder åtskillnad på grund av kön i fråga om åtnjutandet av mänskliga rättigheter.

Kommittén prövar framställningar

Enligt protokollet erkänner protokollsstaterna kommitténs behörighet att ta emot och pröva framställningar som gjorts med stöd av protokollet (artikel 1).

Talerätt

En individ eller grupp av individer som står under en protokollsstats jurisdiktion kan göra en framställan om en påstådd kränkning av någon av de rättigheter som nämns i konventionen till kommittén. En sådan framställan får även göras på en enskild individs eller grupp av individers vägnar. En förutsättning är dock medgivande från den person eller de personer på vars vägnar framställan görs, om inte anmälaren kan rättfärdiga att han eller hon handlar utan sådant medgivande (artikel 2).

En framställan skall göras skriftligen och får inte vara anonym. Vidare krävs att anmälan avser en stat som har anslutit sig till protokollet (artikel 3).

Förutsättningar för prövning

För att en framställan skall kunna prövas krävs som huvudregel att alla tillgängliga nationella rättsmedel har uttömts. Undantag kan emellertid göras om tillämpningen av dessa rättsmedel dröjer oskäligt länge eller om de inte kan förväntas vara tillräckligt verkningsfulla. Kommittén skall vidare avvisa en framställan om saken redan har prövats av kommittén eller håller på att prövas i enlighet med något annat förfarande för internationell undersökning eller förlikning. En framställan skall också avvisas om den är oförenlig med konventionens bestämmelser, om den är uppenbart ogrundad eller inte tillräckligt styrkt eller om de omständigheter som framställan avser har inträffat innan protokol-

let trädde i kraft för den berörda protokollsstaten, såvida inte dessa omständigheter har fortsatt att råda efter den dagen (artikel 4).

Begäran om interimistiska åtgärder

Kommittén kan, innan ett avgörande i sak har fattats, hos den stat mot vilken framställan riktar sig begära att staten skall pröva om den skall vidta sådana interimistiska åtgärder som kan vara nödvändiga för att undvika skada för den eller de personer som har drabbats av den påstådda kränkningen (artikel 5).

Förfarandet hos kommittén

Kommittén skall underrätta den stat mot vilken framställan riktar sig, under förutsättning att den eller de berörda individerna samtycker till att deras identitet röjs för den berörda staten, om inte kommittén själv finner att den saknar förutsättningar att pröva framställan. Staten skall inom sex månader ange förklaring till kommittén (artikel 6).

Därefter sker prövningen i kommittén på grundval av det material som lämnats in av parterna. Prövningen sker inom stängda dörrar. Kommitténs prövning avslutas genom att den avger ett utlåtande och eventuellt också rekommendationer. Den berörda staten skall därefter och inom sex månader redovisa vilka åtgärder den har vidtagit med anledning av utlåtandet och rekommendationerna. Kommittén har också möjlighet att begära ytterligare upplysningar av staten i samband med den regelbundna rapporteringen till kommittén (artikel 7).

Undersökning på eget initiativ

Om kommittén mottar trovärdiga upplysningar som tyder på allvarliga eller systematiska kränkningar kan kommittén, utan

skriftlig framställan, inleda ett prövningsförfarande. Kommittén kan utse en eller flera av sina ledamöter att undersöka misstänkta kränkningar av de rättigheter som anges i konventionen. En sådan undersökning får omfatta besök inom den berörda statens territorium om staten medger det. När kommittén har granskat resultatet av undersökningen skall detta överlämnas till den berörda staten tillsammans med eventuella kommentarer och rekommendationer. Den berörda staten skall därefter inom sex månader kommentera undersökningsresultatet (artikel 8).

Kommittén har möjlighet att anmoda en konventionsstat att i dess regelbundna rapporter i enlighet med konventionen lämna närmare uppgifter om vilka åtgärder som den har vidtagit med anledning av en undersökning som gjorts med stöd av artikel 8 (artikel 9).

Protokollsstaterna kan, i samband med ratifikation eller anslutning, välja att inte erkänna kommitténs behörighet i fråga om undersöknings- och rapporteringsförfarandet enligt artiklarna 8 och 9 (artikel 10).

Skydd mot repressalier

En protokollsstat skall vidta lämpliga åtgärder för att förhindra att den som har gjort en anmälan till kommittén utsätts för repressalier (artikel 11).

Rapporteringskyldighet

Kommittén är rapporteringskyldig till FN:s generalförsamling om sin verksamhet i enlighet med protokollet (artikel 12).

Information och arbetsordning

Varje protokollsstat skall sprida information om protokollet samt om kommitténs utlåtanden och rekommendationer (artikel 13).

Kommittén skall upprätta en arbetsordning för hur den skall fullgöra sina uppgifter enligt protokollet (artikel 14).

Undertecknande och ratifikation m.m.

Artiklarna 15 och 16 innehåller bestämmelser om undertecknande, ratifikation och anslutning till protokollet samt ikraftträdandebestämmelser.

Inget förbehåll får göras mot protokollet enligt artikel 17.

I artikel 18 beskrivs förfarandet vid ändring av protokollet.

Artiklarna 19–21 innehåller sådana slutbestämmelser som FN:s konventioner normalt innehåller.

3 Frågan om ratifikation av tilläggsprotokollet

Den individuella klagorätten är ett av flera viktiga instrument inom kontrollsystemet för mänskliga rättigheter. En sådan klagorätt kan underlätta för individen att hävda sin rätt. Som alltid har varje konventionsstat ansvaret att se till att de mänskliga rättigheterna respekteras. I den händelse en regering saknar den politiska viljan eller förmågan att uppfylla sina internationella åtaganden, kan den individuella klagorätten erbjuda ett alternativ på internationell nivå. En sådan klagorätt kan också, vid sidan av rapporteringssystemet, bidra till att utveckla och tolka konventionernas innehåll.

Förbud mot diskriminering på grund av kön återfinns i samtliga grundläggande internationella konventioner som behandlar mänskliga rättigheter. Till flera av dessa konventioner är också kopplad en klagorätt för individer. Detta medför att det finns en risk för att klagomålsprocedurer enligt dessa olika konventioner kan överlappa varandra, vilket i sin tur kan skapa problem för staterna genom att olika rättspraxis kan uppkomma vad gäller kränkningar av samma rättighet. Bristande resurser kan också påverka möjligheterna för kommittén att verka på ett tillfredsställande sätt. Fördelarna bedöms dock i fråga om det aktuella protokollet vara fler än nackdelarna.

Protokollet har fått en utformning som Sverige kan godta. Det kräver inte heller några ändringar av svensk rätt.

Enligt artikel 10 i protokollet ges en stat möjlighet att förklara att den inte erkänner den särskilda kommitténs behörighet att på eget initiativ vidta undersökning av misstänkta kränkningar av konventionens bestämmelser i enlighet med artiklarna 8 och 9.

Det bedöms inte finnas skäl att avge en sådan förklaring från svensk sida.

Sammanfattningsvis föreslås att Sverige ratificerar protokollet.

Förenta nationerna 1999

Fakultativt protokoll till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor

De stater som är parter i detta protokoll,

som konstaterar att Förenta nationernas stadga bekräftar tron på de grundläggande mänskliga rättigheterna, på den enskilda människans värdighet och värde samt på lika rättigheter för män och kvinnor,

som också konstaterar att den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter samt att var och en är berättigad till alla de friheter och rättigheter som anges däri utan åtskillnad av något slag, inbegripet åtskillnad på grund av kön,

som konstaterar att de internationella fördragen om de mänskliga rättigheterna och andra internationella instrument om de mänskliga rättigheterna förbjuder diskriminering på grund av kön,

som också erinrar om konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (*konventionen*), i vilken de stater som är parter i konventionen fördömer diskriminering av kvinnor i alla dess former och är överens om att med alla lämpliga medel och ofördröjligen fortsätta en politik syftande till att avskaffa diskriminering av kvinnor,

som bekräftar sin beslutsamhet att trygga kvinnornas fullständiga och rättvisa åtnjutande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter och att vidta effektiva åtgärder för att motverka överträdelser av dessa rättigheter och friheter, har enats om följande.

Artikel 1

En stat som är part i detta protokoll (nedan kallad *protokollsstat*) erkänner att kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor (nedan kallad *kommittén*) har behörighet att ta emot och pröva framställningar som har gjorts i enlighet med artikel 2.

Artikel 2

En framställan får göras av enskilda individer eller grupper av individer eller på deras vägnar, som står under en protokollsstats jurisdiktion, vilka påstår sig ha utsatts för en kränkning från denna stats sida av någon av de rättigheter som nämns i konventionen. En framställan får endast göras på vägnar av enskilda individer eller grupper av individer med dessa personers medgivande, såvida inte den som gör anmälan kan rättfärdiga att han eller hon handlar på deras vägnar utan deras medgivande.

Artikel 3

En framställan skall göras i skriftlig form och får inte vara anonym. Kommittén skall avvisa framställningar som avser en konventionsstat som inte är protokollsstat.

Artikel 4

1. Kommittén skall inte pröva en framställan om den inte har fastställt att alla tillgängliga nationella rättsmedel har uttömts, såvida inte tillämpningen av dessa rättsmedel dröjer oskäligt eller inte kan förväntas vara tillräckligt verkningsfulla.

2. Kommittén skall avvisa en framställan om

a) saken redan har prövats av kommittén eller har prövats eller håller på att prövas enligt ett annat förfarande för internationell undersökning eller förlikning,

- b) framställan är oförenlig med konventionens bestämmelser,
- c) framställan är uppenbart ogrundad eller inte tillräckligt styrkt,
- d) framställan utgör ett missbruk av rätten att göra anmälningar,
- e) de omständigheter som framställan avser har inträffat innan detta protokoll trädde i kraft för den berörda protokollsstaten, såvida inte omständigheterna har fortsatt att råda efter den dagen.

Artikel 5

1. När en framställan har mottagits och innan ett avgörande i sak har träffats, får kommittén begära hos den berörda protokollsstaten att den skyndsamt prövar om den skall vidta sådana interimistiska åtgärder som kan vara nödvändiga för att undvika att det uppstår skada som inte kan avhjälpas för den eller de individer som drabbats av den påstådda kränkningen.

2. Kommitténs utövande av sina befogenheter enligt punkt 1 i denna artikel skall inte innebära ett ställningstagande i frågan om förutsättningarna för prövning av en framställan eller i frågan om dess berättigande.

Artikel 6

1. Kommittén skall konfidentiellt underrätta den berörda protokollsstaten om en framställan som har framförts till den enligt detta protokoll, under förutsättning att den eller de berörda individerna samtycker till att deras identitet röjs för den berörda protokollsstaten, såvida inte kommittén själv och utan hänvändelse till den berörda protokollsstaten finner att framställan skall avvisas.

2. Inom sex månader skall den berörda protokollsstaten skriftligen lämna kommittén förklaringar eller uttalanden som klargör saken samt uppgift om de eventuella åtgärder som den har vidtagit.

Artikel 7

1. Kommittén skall pröva en framställan som mottagits med stöd av detta protokoll i ljuset av alla upplysningar som har tillställts den av enskilda individer, eller av grupper av individer, eller på deras vägnar, samt av den berörda protokollsstaten, under förutsättning att dessa upplysningar meddelas de berörda parterna.

2. Kommitténs möten skall hållas inom stängda dörrar när den prövar en framställan med stöd av detta protokoll.

3. När kommittén har prövat en framställan, skall den avge ett utlåtande om den och lämna sina eventuella rekommendationer till de berörda parterna.

4. Protokollsstaten skall på vederbörligt sätt ta hänsyn till kommitténs utlåtande och dess eventuella rekommendationer och skall inom sex månader lämna kommittén ett skriftligt svar med uppgift om vilka åtgärder som har vidtagits i ljuset därav.

5. Kommittén får anmoda protokollsstaten att inkomma med ytterligare upplysningar om de eventuella åtgärder som den har vidtagit till följd av kommitténs utlåtande och dess eventuella rekommendationer, däribland, om kommittén anser det vara lämpligt, i de senare rapporter som protokollsstaten skall avge till kommittén enligt artikel 18 i konventionen.

Artikel 8

1. Om kommittén mottar trovärdiga upplysningar som tyder på allvarliga eller systematiska kränkningar från en protokollsstats sida av de rättigheter som anges i konventionen, skall den anmoda den staten att samarbeta i fråga om att pröva dessa upplysningar och att i detta syfte framföra sina kommentarer om dem.

2. Med beaktande av eventuella kommentarer från den berörda protokollsstaten och andra trovärdiga upplysningar som den har tillgång till, får kommittén utse en eller flera av sina ledamöter att genomföra en undersökning och att skyndsamt rapportera till kommittén. När så är befogat, får undersökningen omfatta besök inom protokollsstatens territorium med dennas medgivande.
3. Efter att ha granskat resultatet av undersökningen, skall kommittén överlämna det till den berörda protokollsstaten tillsammans med eventuella kommentarer och rekommendationer.
4. Den berörda protokollsstaten skall inom sex månader efter det att den av kommittén har mottagit resultatet av undersökningen samt kommentarerna och rekommendationerna, framföra sina kommentarer till kommittén.
5. Undersökningen skall genomföras konfidentiellt och protokollsstatens medverkan skall eftersträvas i alla dess skeden.

Artikel 9

1. Kommittén skall ha rätt att anmoda den berörda protokollsstaten att i sin rapport enligt artikel 18 i konventionen lämna närmare uppgifter om vilka åtgärder som har vidtagits i anledning av en undersökning som gjorts med stöd av artikel 8 i detta protokoll.
2. Om det är nödvändigt, får kommittén efter utgången av den sexmånadersperiod som avses i artikel 8.4 anmoda den berörda protokollsstaten att underrätta kommittén om vilka åtgärder som har vidtagits till följd av en sådan undersökning.

Artikel 10

1. En protokollsstat får vid undertecknandet eller ratifikationen av detta protokoll eller vid anslutningen till det förklara att den inte erkänner kommitténs behörighet enligt artiklarna 8 och 9.
2. En protokollsstat som har gjort en förklaring i enlighet med punkt 1 i denna artikel får när som helst återta denna genom ett meddelande till generalsekreteraren.

Artikel 11

En protokollsstat skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att individer som lyder under dess jurisdiktion inte behandlas illa eller utsätts för hot för att ha gjort en framställan till kommittén med stöd av detta protokoll.

Artikel 12

Kommittén skall i sin årsrapport enligt artikel 21 i konventionen införa en sammanfattning av den verksamhet som den har utfört med stöd av detta protokoll.

Artikel 13

Varje protokollsstat åtar sig att sprida kunskap om konventionen och detta protokoll och att underlätta tillgång till information om kommitténs utlåtanden och rekommendationer, särskilt i frågor som berör staten själv.

Artikel 14

Kommittén skall upprätta sin egen arbetsordning, vilken skall följas när den fullgör de uppgifter den tillerkänns genom detta protokoll.

Artikel 15

1. Detta protokoll skall stå öppet för undertecknande av alla stater som har undertecknat, ratificerat eller anslutit sig till konventionen.
2. Detta protokoll förutsätter ratifikation av de stater som har ratificerat eller anslutit sig till konventionen. Ratifikationsinstrumenten skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.
3. Detta protokoll skall stå öppet för anslutning av stater som har ratificerat eller anslutit sig till konventionen.
4. Anslutning skall ske genom deposition av anslutningsinstrument hos Förenta nationernas generalsekreterare.

Artikel 16

1. Detta protokoll träder i kraft tre månader efter den dag då det tionde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet deponerades hos Förenta nationernas generalsekreterare.
2. För varje stat som ratificerar detta protokoll eller ansluter sig till det efter dess ikraftträdande, träder det i kraft tre månader efter den

dag då statens ratifikations- eller anslutningsinstrument deponerades.

Artikel 17

Inget förbehåll får göras mot detta protokoll.

Artikel 18

1. Varje stat får till Förenta nationernas generalsekreterare framföra förslag till ändring av detta protokoll. Generalsekreteraren skall delge protokollsstaterna ändringsförslagen med begäran att de skall meddela om de anser att en konferens bör hållas med protokollsstaterna för att pröva förslaget och rösta om det. Om minst en tredjedel av protokollsstaterna anser att en sådan konferens bör hållas, skall konferensen sammankallas av generalsekreteraren på Förenta nationernas vägnar. En ändring som antas av en majoritet av vid konferensen närvarande och röstande protokollsstater skall underställas Förenta nationernas generalförsamling för godkännande.

2. Ändringar träder i kraft när de har godkänts av Förenta nationernas generalförsamling och antagits med två tredjedels majoritet av protokollsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser.

3. När en ändring träder i kraft, skall den vara bindande för de protokollsstater som har antagit den, medan andra protokollsstater fortfarande skall vara bundna av bestämmelserna i detta protokoll och av tidigare ändringar som de har antagit.

Artikel 19

1. En protokollsstat får när som helst säga upp detta protokoll genom ett skriftligt meddelande till Förenta nationernas generalsekreterare. Uppsägningen träder i kraft sex månader efter den dag då generalsekreteraren mottog meddelandet.
2. Bestämmelserna i detta protokoll skall fortsätta att tillämpas med avseende på framställningar som har framförts i enlighet med artikel 2 och på undersökningar som har inletts i enlighet med artikel 8 före den dag då uppsägningen trädde i kraft.

Artikel 20

Förenta nationernas generalsekreterare skall underrätta alla stater om

- a) alla undertecknanden, ratifikationer och anslutningar med avseende på detta protokoll,
- b) dag för detta protokolls ikraftträdande och för ikraftträdande av ändringar enligt artikel 18,
- c) uppsägningar enligt artikel 19.

Artikel 21

1. Detta protokoll, vars arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter är lika giltiga, skall deponeras i Förenta nationernas arkiv.
2. Förenta nationernas generalsekreterare skall överlämna styrkta avskrifter av detta protokoll till alla de stater som avses i artikel 25 i konventionen.